

مروری

شناسایی ابعاد، مؤلفه‌ها و نشانگرهای شاگردپروری اعضای هیئت علمی در دانشگاه‌ها

سعید ابوالقاسمی^۱، بیژن عبدالهی^{۲*}، حمیدرضا آراسته^۳، عبدالرحیم نوه ابراهیم^۴

۱. دانشجوی دکتری مدیریت آموزش عالی، دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی تهران، تهران، ایران

۲. *نویسنده مسئول: استاد مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی تهران، تهران، ایران، biabdollahi@khu.ac.ir

۳. استاد مدیریت آموزش عالی، دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی تهران، تهران، ایران

۴. استاد مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی تهران، تهران، ایران

پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۶/۰۷

دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۴/۰۵

چکیده

زمینه و هدف: شاگردپروری و تربیت علمی به عنوان سنت برگرفته از سیره ائمه معصومین (علیهم‌السلام)، با اهداف بلند پویایی روابط شاگرد و استاد در نظام آموزش عالی، که مهمترین رکن و محور در توسعه و تعالی علمی و انسانی نظام آموزش عالی است، همخوانی داشته و ضرورت دارد این امر با بررسی ابعاد مختلف موضوع، شناسایی و ارائه شود؛ لذا پژوهش حاضر با هدف پاسخگویی به این سؤال که، ابعاد، مؤلفه‌ها و نشانگرهای شاگردپروری اعضای هیئت علمی در دانشگاه‌ها، کدام است؟ انجام گرفته و در قالب یافته‌های پژوهش، ارائه شد.

روش: پژوهش با استفاده از روش فراترکیب تدوین شده است. نمونه پژوهش شامل ۱۷ اثر از ۱۷ اندیشمند دینی ایرانی که به مطالعه مرتبط بود، مبنای استخراج یافته‌ها قرار گرفت.

یافته‌ها: پس از بررسی و تحلیل آثار، نتایج پژوهش، ۲۲ نشانگر شناسایی و در قالب ۱۹ مؤلفه، ذیل ۸ بعد طبقه‌بندی شد. در این میان بعد معنوی و بعد رفتاری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد.

نتیجه‌گیری: توجه و اهتمام ویژه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان آموزش عالی به ابعاد، مؤلفه‌ها و نشانگرهای حاصل از این پژوهش، باعث ارتقا عملکرد اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها، که بزرگترین نقش را در بهبود کیفیت آموزش، پژوهش و خدمات اجتماعی ایفا می‌کنند، شده و اختصاص جریانی اثربخش از یاددهی و یادگیری و تربیت دانشجویان در قالب شاگردپروری در تمام ابعاد، در آموزش عالی را می‌طلبد.

کلیدواژه‌ها: آموزش عالی، تدریس، دانشگاه‌ها، سیاست‌گذاری، کادر آموزش

مقدمه

علمی متخصص در رشته عملی خود هستند؛ اما چندان آموزشی در زمینه یکی از اصلی‌ترین وظایف خود یعنی شاگرد پروری ندیده‌اند. تصور شاگرد پروری و رابطه استاد و شاگرد در آموزش عالی آسان نیست؛ زیرا حوزه مورد تحقیق و بررسی بسیار متنوع است (۳). باور بر این است که در هر یک از نقش‌هایی که بر عهده اعضای هیئت علمی است، میزان و کیفیت احراز شایستگی اعضای هیئت علمی نقش مهمی در کیفیت برنامه آموزش عالی و تسهیل یادگیری دانشجویان، به ویژه در مقاطع تحصیلات تکمیلی دارد (۴). اعضای هیئت علمی باید دارای ویژگی‌هایی باشند تا وظایف حرفه‌ای خود را به نحوی انجام رسانند که موفقیت و کارایی آنها تضمین شود (۵). اعضای هیئت علمی و تعاملات آنها با دانشجویان در مرکز فعالیت‌های یاددهی و یادگیری دانشگاه جای می‌گیرند و شاخص‌های

تربیت به معنی پرورش دادن استعدادها می‌باشد. از نظر عملی اول باید دید که این استعدادهای انسانی، چه استعدادهایی است. انسان به ماهو، چه استعدادهایی در نهان و بطن خود دارد که باید بروز کند (۱). از آنجا که جهان امروز نیازمند افرادی است که بتوانند با دانش، علاقه و مهارت‌های آموزشی و پژوهشی، نیازهای خود را در عصری با پیچیدگی‌های گسترده، برطرف سازند، استادان باید توانایی‌های فراگیر دانشجویان را در آنچه می‌بینند، آنچه می‌شنود و آنچه می‌خوانند، پرورش دهند و به فراگیران کمک کنند تا سفسطه را از استدلال و عقاید را از حقایق منطقی به‌ویژه در فرهنگ‌هایی که از هر سو تحت تأثیر و بارش اطلاعات مختلف قرار دارند، تشخیص دهند (۲). اگرچه اکثر اعضای هیئت

دانشجو و یادگیرنده خود، حضور استاد در کلاس با مطالعه قوی، دقت خاص استاد در شکافتن مطلب برای فهم عمیق دانشجو، سنجش درک و فهم شاگرد در ابتدای درس و سپس تدریس و آموزش دانسته‌اند.

داوری و همکاران (۱۳) بیان می‌کند، هریک از ائمه علیهم‌السلام به تناسب شرایط جامعه اسلامی، شیوه‌ای خاص برای تبیین معارف اسلامی اختیار کرده‌اند و روش مبارزه علمی و شاگردپروری یکی از مهم‌ترین روش‌ها در آن زمان بوده است. زین آبادی و همکاران (۱۴)، بر اساس یافته‌های پژوهش نتیجه گرفته شده است که کیفیت تعامل استاد-دانشجو یک میانجی مناسب در ارتباط بین محیط پژوهش آموزی و خودکارآمدی پژوهش است؛ کهنوجی (۱۵)، نقش و کاربست مؤلفه‌های تعامل عاطفی در روابط استاد و دانشجو در کلاس درس را مطرح می‌کند. صیامیان و همکاران (۱۶)، بیان کرده‌اند، مهمترین عامل موثر در تعلیم و تربیت دانشجویان و تحقق اهداف آموزشی، استادان هستند. سیفی و همکاران (۱۷)، به رابطه مراد و مریدی در رابطه استاد و شاگرد در نظام سنتی آموزش هنرها، اشاره دارد. گهشین (۱۸)، بیان می‌کند: اخلاق در حرفه‌ی استادی از موضوعاتی است که چندان مورد توجه قرار نگرفته است. در پژوهش‌های دیگر از جمله کرمانی (۱۹)، بررسی وضعیت مهارت تفکر انتقادی در دانشجویان، صادقپور (۲۰)، بررسی رابطه توانایی حل مسئله علمی با مهارت‌های زندگی (تفکر خلاق، حل مسئله و تصمیم‌گیری)، هاگنورولت (۳)، دالتون (۲۱)، کبیپهرت (۲۲)، رشد معنوی دانشجویان، انگلهارت (۲۳)، تعامل استاد و دانشجو، یو و جیا (۲۴) پرورش استعداد، پینر (۲۵)، راهنمایی شاگرد، به صورت تک بعدی به موضوع شاگردپروری، پرداخته شده است.

در ضرورت و اهمیت این پژوهش باید گفت: شاگرد پروری، با اهداف بلند پویایی روابط شاگرد و استاد در نظام آموزش عالی، که مهمترین رکن و محور در توسعه و تعالی علمی و انسانی نظام آموزش عالی می باشد و توجه به والاترین جنبه‌های معنویت فردی، گروهی، سازمانی، ملی و بین‌المللی، همخوانی دارد. مطالعه و بررسی اساس نظری آن، در تنویر افکار استاد و ایجاد فکر علمی و منطبق او موثر خواهد بود. استادی که آشنا به این ابعاد، مؤلفه‌ها و نشانگرهای شاگردپروری باشد، در تهیه نقشه، ایجاد روش تعیین هدف در روابط خود با شاگردان و توجه به میراث فرهنگی و ارزش‌های اجتماعی و کیفیت انتقال آنها به شاگردان و ارزش سنجی و توسعه این ارزش‌ها و همچنین آماده کردن شاگردان، برای زندگی اجتماعی، قبول مسئولیت‌های آینده و موفقیت در زندگی، می‌تواند به طور موثری اقدام کند و منجر شود به عنایت و اهتمام به پیشبرد تمایلات فطری و استعدادهای متنوع شاگرد و به وی آنچنان آمادگی ببخشد که، در شئون مختلف زندگی با مهارت وارد عمل شده و در برابر موقعیت‌های گوناگون درست عمل کند.

کلیدی عملکردی مرتبط با آنان از اهمیت قابل ملاحظه‌ای برخوردار بوده و بسیاری از فعالیت‌های دانشگاه، معطوف به این رکن دانشگاهی است (۶). گرچه تعریف وظایف و عملکردهای لازم برای استادان، از دیرباز مورد توجه بوده و مکاتب تربیتی مختلف بسته به نوع نگاه خود به انسان، تعاملات استاد و شاگرد را به گونه‌ای خاص ارائه داده‌اند؛ اما جای خالی برخی مباحث، درخور توجه است؛ یکی از موارد، موضوع شاگردپروری اعضای هیئت علمی و شناخت ابعاد و نشانگرهای آن، در جهت بازتعریف ابعاد هنر استاد و استفاده از آن، که راهنمای عمل در جهت پرورش شاگردانی آگاه، متفکر، متعهد و مسئولیت پذیر باشد.

موضوع شاگرد پروری در تئوری و اساس نظری تعلیم و تربیت اسلامی، رکن عمده ای را تشکیل می دهد. هدف دانشگاه‌ها باید ایجاد و رشد طرز فکر علمی در افراد و آماده کردن دانشجویان برای حل مسائل زندگی باشد. شاگردی پروری، مفهومی جامع داشته و استاد باید شاگرد را در تمام ابعاد پرورش دهند. تربیت در چارچوب شاگردپروری، می‌خواهد شاگرد را به اصل و هدف زندگانی انسانی راهنمایی کند و صفات و تمایلات لطیفی را در او به ثمر رساند. (۷).

اصولا ابعاد، مؤلفه‌ها و نشانگرهای شاگردپروری کدام است؟ پاسخ به این پرسش، می‌تواند روشنگر مرزهای ظریف فکری، اعتقادی و علمی مکاتب مختلف فلسفی و فکری باشد. شاگرد پروری در اسلام و جامعه اسلامی، آماده سازی افراد انسانی مهذب و تربیت شده به اخلاق اسلامی و انسانی برای ایفای نقش‌های حساس هدایتی در مناسبات سیاسی- اجتماعی با غایت رساندن جامعه انسانی و اسلامی به سعادت دنیوی و اخروی است. (۸). شاگرد پروری و تربیت علمی به عنوان سنت متخذ از سیره ائمه معصومین (علیهم‌السلام) در رویه فقها و مجتهدین شیعه به خوبی دیده می‌شود. (۷). در سنت ما ویژگی‌های علمی، اجتماعی و اخلاقی و.. هم توأمان برای استاد و شاگرد مد نظر بوده است، در این سنت به معنای واقعی کلمه آموزش و پرورش در کنار هم و در درون هم تحقق پیدا می‌کند و استاد امری بیرونی از شاگرد نیست؛ بلکه استاد و شاگرد یک کل یکپارچه را تشکیل می‌دهند. (۹).

هدف نهایی تربیت، رشد انسان می‌باشد، برای تحقق این اهداف تربیتی، برنامه‌ریزان، مربیان و استادان، به ناچار باید، فراگیران و عواملی را که حیات او را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد، در تدوین اهداف و انتخاب تجارب و محتوای پرورشی و نیز تعیین راهبردهای آموزشی و از همه مهم تر استانداردهای آموزشی مد نظر قرار دهند (۱۰). تعلیم و تربیت از سیاست‌های بنیادین اسلام است و از اهداف زیر بنایی بعثت رسول خدا (ص) می‌باشد. (۱۱).

سبحانی نژاد و همکاران (۱۲) در تحقیق خود، عمده‌ترین مؤلفه‌های شاگردپروری بنا بر سه زمینه مورد بررسی، شامل؛ سعی مداوم استاد بر ایجاد روحیه تحقیق و تحلیل در دانشجو، توجه کامل استاد به سخن

روش

پدیدآورندگان، اطلاعات یافته‌های اصلی: نشانگرهای اولیه استخراج شده تهیه و در نهایت بر اساس فراوانی نشانگرها طبقه بندی شد.

در این پژوهش به منظور شناسایی ابعاد، مؤلفه‌ها و نشانگرهای شاگردپروری اعضای هیئت علمی در دانشگاه‌ها، از روش کیفی فراترکیب استفاده شده است. در پژوهش حاضر جامعه آماری شامل آثار اندیشمندان دینی ایرانی در حوزه شاگردپروری و تربیتی است. از شناخته شده‌ترین الگوهای پیاده سازی روش فراترکیب که بیشترین استفاده را دارد، الگوی هفت مرحله‌ای سندلوسکی و باروسو (۲۶) است. این روش یک روش کاربردی برای پژوهش فراترکیب (Meta-synthesis) است.

گام اول: تنظیم محدوده پژوهش

گام پنجم: تجزیه، تحلیل و تلفیق یافته‌های کیفی
در این مرحله، به دنبال کدهای برآماده از فرآیند فراترکیب، برای تمام ابعاد استخراج شده از منابع مرتبط با مسئله، یک کد در نظر گرفته و سپس این کدها را با توجه به منابعی که از آنها استخراج شدند و همچنین میزان فراوانی آن‌ها، در عوامل متعددی طبقه‌بندی شد. در این پژوهش، در تحلیل محتوای آثار، کل متن آثار، مورد تحلیل محتوا قرار گرفته است و با توجه به کدهای باز استخراج شده از متون، فراوانی نشانگرها مشخص و در ادامه ذیل مؤلفه‌ها و ابعاد مشخص شده، طبقه‌بندی شد.

در این پژوهش سعی شد به چهار پرسش شامل چه چیزی (What)، چه کسی (Who)، چه زمانی (When) و چگونه (How)؛ پاسخ داده شود.

گام ششم: کنترل کیفیت**گام دوم: بررسی نظام‌مند متون**

روایی: روایی پژوهش از دو جنبه بررسی و مورد تأیید قرار گرفت: اول، از آنجا که در این پژوهش ابعاد و مؤلفه‌ها و نشانگرهای پیشنهادی، در تحقیقات پیشین تحلیل و تفسیر شده است، خود به روایی الگو منجر شده است. دوم اینکه پس از طراحی مدل، ابعاد و مؤلفه‌ها و نشانگرهای استخراج شده به دو تن از استادان و پژوهشگران مدیریت آموزشی ارائه و توسط آنان بررسی شد که ابعاد و مؤلفه‌ها و نشانگرهای استخراج شده با اندکی تغییرات مورد پذیرش ایشان قرار گرفت.

برای گردآوری داده‌های پژوهش از داده‌های ثانویه (اسناد و مدارک گذشته) استفاده شد. در این مرحله، آثارانتشاریافته اندیشمندان ایرانی پنجاه سال اخیر در حوزه شاگرد پروری و تربیتی، در بازه زمانی ۱۳۵۰ تا ۱۴۰۰ هجری قمری، جستجو شد.

گام سوم: جستجو و انتخاب متون مناسب

پایایی: به منظور بررسی و محاسبه پایایی مدل طراحی شده از شاخص کاپا و محاسبه توافق بین نظرات محقق و متخصص آشنا به موضوع استفاده شد براساس محاسبات انجام شده، شاخص کاپا $k = ۸۰$ درصد به دست آمده طبق جدول وضعیت توافق گویت (Gevit) توافق معتبر است.

در این مرحله نتایج به دست آمده پژوهش‌های معتبر با استفاده از روش «برنامه مهارت‌های ارزیابی حیاتی (Critical Appraisal Skills Program)» دسته‌بندی و غربال شد. ابزار قوی کمک کرد تا با استفاده از پرسش‌هایی، دقت، اعتبار و اهمیت مطالعه مشخص شود. معیار پذیرش و عدم پذیرش پژوهش‌ها عبارت بود از: زبان پژوهش، که آثار به زبان فارسی انتخاب شد. در خصوص بازه زمانی پژوهش، آثار منتشره پنجاه سال اخیر شناسایی شد. شرایط و نوع پژوهش.

گام هفتم: ارائه یافته‌ها

پس از طی گام‌های قبلی منتج از غربالگری آثار یافته‌ها استخراج شد.

گام چهارم: استخراج اطلاعات**یافته‌ها**

در مطالعه حاضر ۱۷ اثر از ۱۷ اندیشمند دینی ایرانی که به مطالعه مرتبط بود، مطابق جدول ۲ مبنای استخراج یافته‌ها قرار گرفت که یافته‌ها در ۸ بعد و ۱۹ مؤلفه و ۲۲ نشانگر به شرح جدول ۳ است.

در این گام آثار توسط محقق بارها مطالعه شده و اطلاعات آنها بر اساس کلیدواژه اصلی پژوهش، شاگردپروری، استخراج و در قالب جدولی شامل: اطلاعات شناسنامه‌ای پژوهش: عنوان اثر، نام و نام خانوادگی

جدول ۱. پرسش‌های گام اول فراترکیب

پرسش	پاسخ اقدام
چیستی کار (What)	شناسایی ابعاد و مؤلفه‌ها و نشانگرهای شاگردپروری اعضای هیئت علمی
جامعه مورد مطالعه (Who)	آثار مکتوب منتشره اندیشمندان دینی ایرانی مرتبط با موضوع شاگردپروری و تربیتی
بازه زمانی تحقیق (When)	آثار مکتوب در بازه زمانی ۱۳۵۰ تا ۱۴۰۰
چگونگی روش (How)	بررسی موضوعی آثار، شناسایی و یادداشت‌برداری نکات کلیدی، تحلیل مفاهیم، دسته‌بندی مفاهیم و مقوله‌های مرتبط با موضوع

جدول ۲. آثار مبنای استخراج یافته‌ها

کد اثر	عنوان	صاحب اثر
۱	تعلیم و تربیت اسلامی	شهیدمرتضی مطهری
۵	نقش آزادی در تربیت کودکان	شهیدمحمد حسین بهشتی
۱۰	اخلاق اسلامی (مجموعه سخنرانی)	شهیدعبدالحسین دستغیب
۱۱	گفتارهای اخلاقی	آیت‌الله محمد یزدی
۱۲	سلسله دروس اخلاق	آیت‌الله علی مشکینی
۱۳	زیبایی‌های اخلاق	شیخ حسین انصاریان
۳۲	اخلاق آموزش	محسن قرائتی
۳۳	آداب تعلیم و تعلم در اسلام، ترجمه کتاب منیته‌المزید	محمدباقر حجتی
۳۶	تربیت و مربیین تربیتی (مجموعه سخنرانی)	آیت‌الله مجتبی تهرانی
۴۱	به یاد معلم	آیت‌الله ناصر مکارم شیرازی
۴۸	دروس خارج تفسیر	آیت‌الله عبدالله جوادی آملی
۵۵	ویژگی‌های معلم خوب	آیت‌الله حسین مظاهری
۶۳	مجموعه سخنرانی	مقام معظم رهبری
۶۵	صحیفه امام	امام خمینی
۶۶	آداب‌المتعلمین و المستشردین	آیت‌الله میرزا جواد تبریزی
۶۷	آشنایی با اخلاق	دکتر محمدحسن حائری یزدی
۶۸	تعالیم اسلام (خلاصه تعالیم اسلام)	علامه محمدحسین طباطبایی

جدول ۳. ابعاد و مؤلفه‌های استخراج شده از جامعه مورد مطالعه (شامل آثار)

بعد	مؤلفه	نشانگر	منبع	فراوانی
علمی	آموزش	مطالعه محور بودن و مسئولیت‌پذیری استاد در ترغیب و ایجاد انگیزه علم‌آموزی در شاگرد و توجه به برنامه‌ریزی و مدیریت زمان	۴۷.۳۵.۳۲.۳۹.۳۴.۴۶.۳۲.۴۲.۴۴.۳۶.۴۸.۴۳.۴۱.۳۳.۱۳	۱۵
		علاقه، تبحر، تسلط استاد و اهتمام به تدریس و شناخت و استفاده از روش‌های گوناگون تدریس و انتقال مفاهیم و مطالب به‌درستی و کسب صلاحیت حرفه‌ای و شایستگی علمی	۴۶.۳۲.۴۲.۴۴.۳۶.۴۸.۴۷.۳۵.۳۸.۳۷.۴۳.۴۱.۳۳	۱۳
	پژوهش	کشف، شکوفایی و پرورش استعدادهای شاگرد و تقویت مهارت به‌کارگیری اصول و فنون آموخته شده به دیگران توسط شاگرد	۴۵.۴۱.۳۳.۳۶.۴۷.۳۱.۴۳.۴۶.۳۲.۴۲.۴۴	۱۱
		ایجاد و تقویت روحیه تحقیق و پژوهشگری در شاگرد و نهادینه کردن باور توانایی پژوهش در او (توأم بودن علم و عمل)	۳۵.۳۲.۴۶.۳۸.۴۲.۴۴.۴۸.۴۳.۴۱.۳۳.۴۷	۱۱
		راهنمایی و مشاوره مشفقانه شاگرد در امر تحقیق و پژوهش، ایجاد فضای مباحثه برای وی	۴۵.۴۶.۳۲.۴۲.۴۴.۳۶.۴۸.۴۳.۴۱.۳۳.۴۰.۴۷.۲۵.۳۸.۳۹	۱۵
فرهنگی	هویت	ایجاد بینش و تقویت فرهنگ در شاگرد، آموزش احترام به هویت جمعی و فرهنگی و نهادینه کردن آن در شاگرد	۳۹.۳۵.۴۱.۴۵.۴۶.۳۸.۴۲.۴۴.۴۸.۳۲.۲۳	۱۱
	آداب و رسوم	نهادینه کردن احترام و پایبندی به ارزش‌ها، هنجارها و آداب و رسوم فرهنگی در شاگرد	۴۷.۳۵.۳۸.۳۲.۴۲.۴۴.۳۶.۳۳.۴۰.۴۱.۴۵.۴۶	۱۲
معنوی	اخلاق	ارتقا شخصیت اخلاقی شاگرد توسط استاد و توجه دادن شاگرد به پایبندی به دستورات و ارزش‌های اخلاقی و توجه به کرامت انسانی	۴۵.۴۶.۳۲.۴۴.۳۳	۵
	دین	توجه و اهتمام استاد به تقوا، غیرت‌مداری، امر به معروف و نهی از منکر و عدم تحمیل عقاید و توصیه و نهادینه کردن آن در شاگرد	۴۶.۳۲.۴۲.۴۴.۳۶.۳۳.۴۷.۴۵	۸
	سلامت	جسم	توجه به ورزش و تندرستی و سلامتی شاگرد توسط استاد و تشویق و توجه دادن شاگرد به اثرات مثبت آن	۴۰.۴۸.۴۳.۴۱.۳۵.۳۸.۳۹.۴۵.۴۷.۴۶.۳۲.۴۲.۶.۳۳.۳۶
روح و روان		مثبت‌گرایی استاد و القا مثبت‌اندیشی و تقویت حس امیدواری و ارتقا نشاط روحی در شاگرد	۴۱.۳۳.۴۰.۴۷.۳۵.۳۸.۳۹.۳۴.۴۵.۴۸.۴۳.۴۶.۳۲.۴۲.۴۴.۳۶	۱۶

ادامه جدول ۳. ابعاد و مؤلفه‌های استخراج شده از جامعه مورد مطالعه (شامل آثار)

بعد	مؤلفه	نشانه‌گر	منبع	فراوانی
رفتاری	تعامل و نظم	آشنا کردن شاگرد با نظام ارتباطی و معاشرتی اسلامی و ایجاد محیط تعاملی مناسب و دوستانه و تقویت روحیه خودانضباطی شاگرد	۳۳،۳۶،۴۶،۳۲،۴۲،۴۴،۴۰،۴۸،۴۳،۴۱،۴۷،۳۵،۳۸،۱،۴۵،۳۹،۳۴	۱۷
	مهارت های ارتباطی	افزایش توانایی تعامل اجتماعی شاگرد و تقویت توانایی ارتباط با دیگران و حفظ رابطه استاد و شاگردی بعد از تحصیل	۴۶،۳۲،۴۴،۳۶،۴۸،۴۳،۴۱،۳۳،۳۸،۳۷،۴۵	۱۱
	انگیزش	باور و تلاش استاد برای ایجاد تغییرات و نگرش مثبت در شاگرد و ایجاد انگیزه در وی برای آموزش مادام‌العمر	۴۳،۴۱،۳۳،۳۶،۴۷،۳۵،۳۲،۳۷،۳۹،۴۵،۴۶،۳۸،۴۲،۴۴،۴۰،۴۸	۱۶
شناختی	تفکر	تقویت توانایی تجزیه، تحلیل، نقد و حل مسئله در شاگرد، آموزش، ترغیب، تشویق وی به تفکر خلاق و انتقادی و تقویت سیالیت ذهنی شاگرد	۳۷،۴۵،۴۶،۳۲،۴۲،۳۳،۴۷،۳۵،۳۹،۴۴،۳۶،۴۸،۴۳،۴۱	۱۴
	بینش	ایجاد بینش توانایی تقویت هوش هیجانی، احساس خود ارزشمندی، عزت و اعتماد به نفس در شاگرد	۴۴،۴۳،۴۱،۳۳،۳۲،۳۷،۳۱	۷
	خودسازی	تقویت روحیه پذیرش حق و تزکیه عملی، انتقادپذیری، صبر و قناعت در شاگرد و نهادینه کردن آن در او	۳۶،۴۸،۴۶،۳۲،۴۲،۴۴،۳۳،۴۱،۳۳،۳۶،۴۷،۳۵،۳۸،۳۷،۳۹،۳۴،۴۵،	۱۷
سیاسی	آگاهی و بصیرت	ایجاد و تقویت بینش سیاسی در شاگرد و تقویت روحیه سعه صدر و تحمل اندیشه‌های مخالف در وی	۳۲،۴۲،۴۴،۳۶،۴۸،۳۸،۴۵،۴۳،۴۱	۹
	آزادگی و استقلال	تقویت توانایی اندیشه‌ورزی، جرات ابراز اندیشه، تقویت روحیه پرسشگری و حق طلبی، عدالت‌طلبی، ظلم ستیزی و مهارت نه گفتن در شاگرد	۴۷،۳۵،۳۸،۳۹،۳۴،۴۵،۴۶،۱،۳۲،۴۲،۴۴،۳۶،۴۸،۴۳،۴۱،۳۳،۴۰	۱۷
اجتماعی	فرد	ایجاد و تقویت روحیه مسئولیت‌پذیری اجتماعی، قانون‌مداری و قانون‌گرایی و ارتقا روحیه خدمت در شاگرد	۴۳،۴۱،۳۳،۳۲،۳۷،۴۵،۴۲،۴۴،۳۶	۹
	خانواده	آموزش و تقویت حس مسئولیت‌پذیری، رفتار متعهدانه و قدرشناسی شاگرد در قبال خانواده و رعایت حقوق آنها	۳۲،۴۴،۳۶،۳۳،۴۵	۵
	جامعه	تقویت و نهادینه کردن تاب‌آوری اجتماعی شاگرد و احترام به هویت جمعی، ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی و رعایت حقوق شهروندی توسط وی	۳۵،۳۲،۴۶،۳۸،۴۲،۴۴،۳۶،۴۸،۴۱،۳۳،۴۰،۳۹،۳۷،۴۵،۴۳	۱۵

بحث و نتیجه گیری

مشاهده نشد، مگر چند مورد انگشت شمار که در خصوص شاگردپروری اعضای هیئت علمی در دانشگاه‌ها بطور عام و به یکی دو مؤلفه مطرح شده در این تحقیق معطوف بود. چنانکه مجموعه آنها هم تمامی ابعاد و مؤلفه‌ها و نشانگرهای مطرح شده در این تحقیق را پوشش ندادند. در این تحقیق با ترکیب یافته‌های مطالعات کیفی گذشته، سعی در ارائه الگوی جامعی از شاگردپروری اعضای هیئت علمی در دانشگاه‌ها شد و ضمن بیان دلایل و ضرورت‌های انجام تحقیق و بیان مبانی نظری، با استفاده از روش فراترکیب و مطالعه نظام‌مند منابع و درنهایت با ارائه یافته‌های حاصل از بررسی بیش از ۷۰ منبع، ابعاد و مؤلفه‌ها و نشانگرهای شاگردپروری اعضای هیئت علمی در دانشگاه‌ها ارائه شد. طبق یافته‌های این تحقیق، شاگردپروری اعضای هیئت علمی در دانشگاه‌ها دارای ۲۲ نشانگر و ۱۹ مؤلفه در ۸ بعد می‌باشد، که باید مورد توجه سیاست‌گذاران آموزش عالی قرار گیرد. از محدودیت‌های این تحقیق، کمبود مبانی نظری

پژوهش حاضر، با هدف شناسایی ابعاد، مؤلفه‌ها و نشانگرهای شاگردپروری اعضای هیئت علمی در دانشگاه‌ها با استفاده از روش فراترکیب صورت گرفت. توجه به شاگرد پروری اعضای هیئت علمی به عنوان یکی از چالش‌های مهم دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی مطرح است و توجه و اهتمام ویژه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان آموزش عالی به ابعاد، مؤلفه‌ها و نشانگرهای حاصل از این پژوهش، باعث ارتقاء عملکرد اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها در حوزه شاگردپروری، که بزرگترین نقش را در بهبود کیفیت آموزش، پژوهش و خدمات اجتماعی ایفا می‌کند، شده و لذا اختصاص جریانی اثر بخش از یادهی و یادگیری و تربیت دانشجویان در قالب شاگردپروری در تمام ابعاد، در آموزش عالی از اهمیت بالایی برخوردار می‌باشد. طی مطالعه، تحقیق مشابهی با این پژوهش در زمینه شاگردپروری اعضای هیئت علمی در دانشگاه‌ها در داخل و خارج کشور

در تربیت معنوی و دینی، توجه کمی داشته و در زمینه امور دینی استدلال‌های علمی ارائه نمی‌دهند، یزدخواستی و همکاران (۲۸) لذا توجه جدی به بعد معنوی شاگردپروری، توسط اعضای هیئت علمی و همچنین توجه سیاست‌گذاران آموزش عالی را می‌طلبد.

بعد سلامت: در این بعد، توجه به ارتقاء نشاط روحی شاگرد، مثبت اندیشی در شاگرد، توجه به حفظ ظاهر و آراستگی محیط آموزش و تشویق و توجه دادن شاگرد به اثرات مثبت آن و نهادینه کردن آن در شاگرد و توجه به این موارد می‌تواند نقش مهمی در تهدید سلامت روانی دانشجویان داشته باشد و سایر جنبه‌های زندگی آنها را تحت تأثیر خود قرار دهد و می‌تواند سبب پیشگیری از افت کیفی و کمی در مراحل مختلف آموزشی شود. توجه به ورزش و سلامت روحی و روانی توسط استاد و نهادینه کردن آن در شاگرد از جمله روش‌های مهم تکامل جسمانی و روانی محسوب می‌شود و بهترین موقعیت، برای رشد معیارهای سلامت روانی در امر شاگردپروری را فراهم می‌کند.

بعد رفتاری: در این بعد تعامل و ارتباط دانشجویان با استادان، یکی از اصلی‌ترین عرصه‌های ارتباط در محیط‌های آموزشی و یکی از مهم‌ترین سرمایه‌های دانشگاهی محسوب می‌شود و اگر رابطه استاد و شاگرد به خوبی برقرار شود، اهداف آموزشی و پژوهشی، با سهولتی بیشتر، تحقق می‌یابند. در شاگردپروری به بعد رفتاری همچون بعد معنوی باید توجه ویژه صورت پذیرد. توصیه‌های اسلامی به روابط استاد و شاگرد در قالب این دو بعد مهم در بسیاری از منابع و به‌ویژه آثار مورد بررسی این پژوهش به چشم خورد که تأکید بر اهمیت این یافته‌های پژوهش می‌باشد. در این بعد یافته‌های ما از سوی تحقیقات (۱۷، ۱۵، ۲۴) مورد تأیید واقع شده است.

بعد شناختی: اهم نشانگرهای شناختی در قالب سه مؤلفه تفکر، بینش و خودسازی، بیان شده است. در این میان تفکر انتقادی، عمیق‌ترین راهبرد شناختی در یادگیری است که وول فولک (۲۹) آن را به عنوان ارزشیابی نتایج از راه واری منطقی و منظم مسائل، شواهد و راه‌حل‌ها تعریف کرده است. با توجه به اهمیت و نقش شاگردپروری در دانشگاه‌ها، توجه به بعد شناختی و شناسایی مؤلفه‌ها و نشانگرهای این بعد، منجر به تربیت و پیشرفت تحصیلی بالاتر دانشجویان می‌شود. در این بعد یافته‌های ما از سوی تحقیق (۲۰) مورد تأیید واقع شده است.

بعد سیاسی: با توجه به نشانگرهای این بعد، تقویت روحیه مؤلفه‌های آگاهی، بصیرت، آزادی و استقلال، در دانشجویان توسط اعضای هیئت علمی در دانشگاه‌ها، یکی از دلایل تأثیرگذاری سیاسی و اجتماعی در ماندگاری دانشجویان و ترقی جامعه می‌باشد. انسان یک موجود سیاسی و به قول قدما «مدنی بالطبع» است؛ و به‌طور قطع هر فرد، نوعی از سیاست متأثر می‌شود؛ پس لازم است افراد برای تعامل سیاسی نیز تربیت شوند. به عبارت دیگر، دنیای سیاست به لحاظ تأثیر عمیق در زندگی فردی و اجتماعی و نیز به لحاظ عامل قدرت، بسیار متلاطم و تنش و تپش در آن

و پیشینه تجربی بود و در ادامه مطلب، نتیجه نهایی و پیشنهادهایی به منظور بهبود وضع فعلی ارائه شده است.

بعد علمی: در این خصوص مباحث بنیادی وجود دارد، نظام آموزش عالی، در جهت انجام رسالت‌ها و وظایف خود همواره با مسایل و مشکلاتی دست به گریبان بوده و هست که تداوم آن چالش‌ها، نارسایی‌ها و کاهش منزلت علمی و پژوهشی این نظام مهم را در پی داشته که در نهایت به افت شدید کیفیت آموزش، تدریس و پژوهش را در مراکز دانشگاهی منجر خواهد شد. متأسفانه عدم توجه جدی به نشانگرهای مطرح شده در قالب دو مؤلفه‌های این بعد و به ویژه نهادینه کردن پژوهش‌های کاربردی و آموزش مناسب و یادگیری مستمر دانشجویان، باعث شده که دانش‌آموختگان، پس از ورود به بازار کار، خود را ناتوان و فاقد دانش لازم برای ارائه خدمت دیده و ارزش آموخته‌های خود را با واقعیت زیستی‌اش در تعارض می‌بیند؛ لذا باید توجه ویژه به مؤلفه و نشانگرهای فوق در سیاست‌گذاری‌های آموزش عالی و نحوه ارزشیابی عملکرد استادان شود. در این بعد یافته‌های ما از سوی تحقیقات سبحانی نژاد و همکاران (۱۲)، غفاری و همکاران (۸)، خزاویری (۷)، مورد تأیید واقع شده است.

بعد فرهنگی: با توجه به نشانگرها توسعه فرهنگی جوامع، نتیجه حرکت دانشگاه‌های آن جامع در مسیر فرهنگ بومی شان است. جامعه نیازمند نیروهای متخصص و کارآمدی است که علاوه بر توانایی علمی و پژوهشی، توانایی برقراری ارتباطی فعال و خلاق را فرهنگ جامعه خویش داشته باشند. یکی از معضلات کنونی جامع دانشگاهی، کم رنگ شدن توجه به آداب و رسوم فرهنگی و هویت جمعی توسط استادان و نهادینه کردن آن در شاگرد می‌باشد. به خصوص در مورد شکل‌گیری هویت جمعی در شاگرد، باید ارزش‌ها و هنجارها و نمادهای جمع از طریق فرایند جامعه‌پذیری توسط استاد در شاگرد درونی شده و شاگرد به ارزش‌ها و هنجارها و نمادهای آن جمع باور داشته باشد؛ لذا توجه ویژه به مؤلفه و نشانگرهای فوق صورت گرفته و مبنایی برای ارزیابی عملکرد استادان، شود. در این بعد یافته‌های ما از سوی تحقیقات (۸، ۱۳، ۱۶) مورد تأیید واقع شده است.

بعد معنوی: این بعد، از ابعاد مهم شاگردپروری می‌باشد. از منظر این بعد، شاگردپروری در اسلام و جامعه اسلامی، آماده‌سازی افراد انسانی مهذب و تربیت شده به اخلاق اسلامی و انسانی برای ایفای نقش‌های حساس هدایتی در مناسبات سیاسی-اجتماعی و با غایت رساندن جامعه انسانی و اسلامی به سعادت دنیوی و اخروی است. زیرا توجه به روح معنویت و تربیت انسان کامل معنوی تنها از این طریق میسر است و از طریق ابزار پیشرفته و سخت‌افزاری انباشت علوم امکان‌پذیر نیست. غفاری (۸) از جمله تحقیقات پیشین که تقویت‌کننده یافته‌های ما در این بعد است: عزیزی و همکاران (۲۷) تربیت دینی، دالتون (۲۱)، کیپهرت (۲۲) رشد معنوی دانشجویان، از جمله مواردی که اعضای هیئت علمی در این زمینه موفقیت لازم را کسب نمی‌کنند این است که، استادان به شیوه‌های مناسب امر به معروف و نهی از منکر و نقش تفاوت‌های فردی دانشجویان

را دنبال نماید. همچنین از آنجا که نقش شاگردپروری اعضای هیئت علمی در راستای پرورش و تربیت شاگرد در جامعه علمی امروز بر کسی پوشیده نیست و خلأ هدف گذاری و تدوین راهبردهای مشخص شاگردپروری در دانشگاه‌ها بسیار احساس می‌شود، باید فعالیت‌های شاگردپرورانه اعضای هیئت علمی، در ارزشیابی آنها به منظور ایجاد انگیزه و محرک برای انجام اینگونه فعالیت‌ها، تأثیر داده شود. و برگزاری دوره‌های آموزشی برای آماده سازی اعضای هیئت علمی برای بکارگیری فنون شاگردپروری در دانشگاه، توصیه می‌شود. مخاطبان اصلی یافته‌های تحقیق حاضر، اعضای هیئت علمی، روسای دانشکده‌ها و دانشگاه‌ها، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری می‌باشند. با توجه به اهمیت موضوع تحقیق و نارسایی‌هایی که در زمینه شاگردپروری اعضای هیئت علمی مشاهده می‌شود، لزوم بسترسازی و تقویت برنامه‌های شاگردپروری احساس می‌شود و لازم است این امر مد نظر سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان و رؤسای دانشگاه‌ها، صاحب‌نظران و دولتمردان آموزش عالی قرار گیرد.

ملاحظات اخلاقی

رعایت دستورالعمل‌های اخلاقی: این مقاله حاصل بخشی از طرح تحقیقات با عنوان طراحی چارچوب شاگردپروری اعضای هیئت علمی بر اساس دیدگاه اندیشمندان دینی ایرانی در پنجاه سال اخیر، مصوب دانشگاه خوارزمی در سال ۱۳۹۹ می‌باشد و ملاحظات اخلاقی در تحقیق رعایت شده است.

حمایت مالی: رساله دکتری توسط هیچ نهاد یا مرکزی حمایت مالی نشده است.

تضاد منافع: نویسندگان اظهار می‌دارند که هیچگونه تضاد منافی وجود ندارد.

بسیار است و خطرات و منافع آن نیز به بزرگی و گستردگی خود سیاست بزرگ و گسترده است (۳۰). بنابراین، تربیت سیاسی دانشجویان توسط اعضای هیئت علمی بسیار ضروری است. در روزگاری که ما زندگی می‌کنیم تربیت سیاسی یکی از مقولات مهم و مورد توجه است و لذا توجه سیاست‌گذاران آموزش عالی و اعضای هیئت علمی را به این بعد و مؤلفه‌های آن را می‌طلبد.

بعد اجتماعی: که شامل نشانگرهایی در قالب سه مؤلفه فرد، خانواده و جامعه می‌باشد. تربیت اجتماعی در جایی تصور می‌شود که برای انسان‌های دیگر در اجتماع، حقوق و تکالیفی در نظر گرفته شود. زیرا «تربیت» فرایندی است که در بُعد اجتماعی هدفش تسهیل عمل به وظایف اجتماعی در مقابل سایر انسان‌ها و موقعیت‌های اجتماعی است. بنابراین لازمه یک نظام تربیت اجتماعی منسجم در دانشگاه، در نظر گرفتن حقوق متقابل افراد انسانی، در جامعه می‌باشد و این نظام باید بتواند با ساده‌ترین روش‌ها مترتبان خود را به حقوق اجتماعی یکدیگر آشنا ساخته و رفتار مطابق آنها را درخواست کند؛ لذا لزوم توجه به نشانگرها و مؤلفه‌های شناسایی شده در بعد اجتماعی شاگردپروری، توسط اعضای هیئت علمی و سیاست‌گذاران آموزش عالی ضرورت می‌یابد.

با توجه به یافته‌های این تحقیق و همان طور که در بررسی پیشینه تحقیق عنوان شد، پژوهش‌های گذشته به صورت محدود و تک بعدی صورت گرفته و فقدان تجارب نو و ارزشمند دانشگاه‌ها و مدل‌های طراحی مشابه به ویژه در حوزه شاگردپروری و کمبود منابع علمی به‌روز شده در خصوص شاگردپروری، کار مقایسه نتایج و تعبیر و تفسیرها را با مشکل مواجه کرد. پیشنهاد می‌شود، این یافته‌ها، به عنوان یک راهنما، موجب جهت‌دهی فعالیت‌های اعضای هیئت علمی در حوزه شاگردپروری شده و نوعی وحدت رویه و انسجام در اقدام به شاگردپروری به صورت هدفمند

منابع

- Motahari M. Training and Education in Islam. Qom. Sadra Publications; 2003. [In Persian]
- Ester M, Wittmann R. Incremental generalization for mining in a data warehousing environment. In Advances in Database Technology—EDBT'98: 6th International Conference on Extending Database Technology Valencia, Spain, March 23–27. 1998; Proceedings 6:135-149.
- Hagenauer G, Volet SE. Teacher–student relationship at university: an important yet under-researched field. Oxford Review of Education 2014; 40(3): 370-388.
- Gusky TR. Improving student learning in college classrooms. Springfield, Illinois: Charles C. Thomas Publisher; 1988.
- Hyatt L, Williams PE. 21st Century Competencies for Doctoral Leadership Faculty. Innov High Educ 2011; 36: 53-66
- Wolfe RE. Educator Competencies for Personalized, Learner-Centered Teaching. Boston, MA: Jobs for the Future; 2015.
- Khazaviri R. tradition of discipleship; Axes and priorities, looking at the orders of Ayatollah Khamenei, information base: periodical meeting of professors at higher levels and outside the seminary; 2014. Available at: <https://www.neshasteasatid.com/node/1295>. [In Persian]
- Ghafari H, Keshavarz Shukri A, Mirzamohammadi, MH. Amer Varamini N. The components of scientific ethics and discipleship in the scientific-educational biography of Imam Khomeini (RA). Scientific Quarterly Journal of Islamic Education 2013; 15(7): 65-88. [In Persian]
- Aqhel S. Examining the relationship between master and student (Murid and Murad) in the Sufi tradition in the prose texts of the 4th, 5th, 6th centuries of Hijri) and its possibility or refusal in formal education. Master's thesis. Faculty of Humanities. Mazandaran University; 2013. [In Persian]
- Hosseininasab D, Ali Aghdam A. Dictionary of words, definitions and education information. Ahrar Publications; 1997. [In Persian]
- Salami F. the relationship between emotional intelligence, self-concept and self-esteem with students' academic progress, master's thesis, Kashan University; 2018. [In Persian]

12. Sobhaninejad MR. Explaining the place and necessity of discipleship and its components in order to make the academic education and research system more effective. *Epistemological Studies Quarterly in Islamic University* 2018; 4 (consecutive 44). [In Persian]
13. Davari A, Sobhani M. Why and the foundations of discipleship in the scientific and practical life of Imam Sadiq (a.s.). The collection of articles of the first Ahl al-Bayt (a.s.) conference and the production of science; 2014. [In Persian]
14. Zain Abadi HR, Moradi Barzalabad R, Yasini, A, Taban M. Research learning environment, quality of teacher-student interaction and research self-efficacy: presenting a model. *Management in Islamic University* 2015; 12: 358-339. [In Persian]
15. Kahnoji M. The role and application of emotional interaction components in teacher-student relationships in the classroom. *Barg Farhang Journal* 2017; 2(2): 166-159. [In Persian]
16. Siamiyan H, Balaghfari A, Golbandi A, Rezanjad SF, Sharifinik M, Shahrabi A, Ghazizadeh Z. Characteristics of a good professor from the perspective of students. *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences (University Letter)* 2013; 96:113-106. [In Persian]
17. Seifi N, Balkhari Ghahi H, Mohammadzadeh MA reflection on the relationship between teacher and student in arts education with an emphasis on the traditional system. *Negre Magazine*; 2016: 33-57. [In Persian]
18. Gahshin E. The professional ethics of teaching: a reflection on the views and opinions of professors and students of Kurdistan University, Master's degree, University of Kurdistan; 2009. [In Persian]
19. Karamkhani Z. Examining the status of critical thinking skills in students and how to teach it by university professors in the higher education system (a case study of Mazandaran University, Campus Collection), Master's Thesis, Mazandaran University; 2018. [In Persian]
20. Sadeghpour N. Investigating the relationship between scientific problem solving ability and life skills (creative thinking, problem solving and decision making) of Tabriz University students, Master's Thesis, Tabriz University; 2011. [In Persian]
21. Dalton JC. Supporting Students' Spiritual Growth in College: Recommendations for Student Affairs Practitioners. *Journal of College and Character* 2004; 5(10).
22. Capeheart-Meningall J. Role of Spirituality and Spiritual Development in Student Life Outside the Classroom. *New directions for teaching and learning* 2005; 104: 31-36
23. Englehart JM. Teacher-student interaction. In *International handbook of research on teachers and teaching*. Boston: Springer; 2009.711-722.
24. Yu C, Jia H. On the Cultivation of Innovative Talents in Colleges and Universities. *International Education Studies* 2009; 2(4): 162-167.
25. Penner R. Mentoring in higher education. *DIRECTION-FRESNO* 2001; 30(1): 45-52.
26. Sandeliwski M, Juile B. *Handbook for synthesizing qualitative research*. Springer Publishing Company; 2016.
27. Azizi Alawijeh S, Manafi Anari S. Reviewing the methods of student's religious education, *Journal of Epistemological Studies in Islamic University* 2008; 3(43).
28. Yazdkhasti A, Babaiefard A, Kiani A. The Study of Factors Affecting Religious Education of Kashan University Students. *Qaiie* 2018; 3(4):129-152.
29. Woolfolk AE. *Educational Psychology, (5th Ed.)* USA: Allyn and Bacon; 2004: 338.
30. Habibi N. Political education in Nahj al-Balagheh. *Nahj al-Balagheh Quarterly* 2006; No. 12 and 22.

Review

Identifying the Dimensions, Components and Indicators in Student Cultivation of Faculty Members in Universities

Saeed Abolghasmi¹, Bijan Abdulahi*², Hamidreza Arasteh³, Abdul Rahim Naveh Ebrahim⁴

1. PhD candidate in Higher Education Administration, Faculty of Management, Kharazmi University Tehran, Tehran, Iran

2. **Corresponding Author:** Professor of Education Administration, Faculty of Management, Kharazmi University Tehran, Tehran, Iran, biabdollahi@khu.ac.ir

3. Professor of Higher Education Administration, Faculty of Management, Kharazmi University Tehran, Tehran, Iran

4. Professor of Education Administration, Faculty of Management, Kharazmi University Tehran, Tehran, Iran

Abstract

Background: As a tradition derived from the lives of the Imams (peace be upon them), discipleship and scientific education is the most important pillar and axis in the development and scientific and human excellence of the higher education system and is congruent with the lofty goal of dynamic student-teacher relationship in the higher education system. It is necessary to identify and present this matter by examining different dimensions of the subject. Therefore, the current research aims to investigate the question, dimensions, components and indicators of student upbringing of faculty members in universities, and present answers in the form of research findings.

Methods: This research has been compiled using metacomposite method. The research sample included 17 works of 17 Iranian religious thinkers that were related to the study and became the basis for extracting the findings.

Results: After reviewing and analyzing the works, 22 indicators were identified and classified under eight dimensions comprising 19 components. Among them, the spiritual dimension and the behavioral dimension are especially important.

Conclusion: Special attention of policy makers and higher education planners to the dimensions, components, and indicators resulting from this research will improve the performance of university faculty members, who play the biggest role in improving the quality of education, research and social services. It requires an effective flow of remembering and learning and educating students in the form of discipleship in all dimensions in higher education.

Keywords: Education-Higher, Faculty, Policy Making, Teaching, Universities